

СЛУЦЬКИЙ Ігор Миколайович

аспірант кафедри цивільного та господарського права Національного
університету біоресурсів і природокористування України

(м. Київ, Україна)

МАЙНОВА ОЦІНКА ШКОДИ ЗАВДАНОЇ ЗЕМЕЛЬНИМ РЕСУРСАМ

Оцінка шкоди, завданої земельним ресурсам, є ключовим інструментом у забезпеченні екологічної безпеки держави, особливо в умовах війни. Повномасштабне вторгнення РФ завдало нищівної шкоди довкіллю України, зокрема ґрунтам і сільськогосподарським угіддям. Землі зазнали забруднення важкими металами, нафтопродуктами, уламками снарядів і техніки, значні площі заміновано, а цілі аграрні райони стали непридатними для обробітку. В таких умовах майнова оцінка шкоди є не лише правовим механізмом фіксації екологічних злочинів, а й економічним інструментом для майбутнього відшкодування, планування відновлення та пред'явлення претензій агресору.

Згідно з оцінками KSE Institute, загальна шкода, завдана земельним ресурсам України внаслідок війни, перевищила 203 мільярди гривень (близько 5,5 млрд доларів США) станом на початок 2024 року. Ці дані були оприлюднені в рамках проєкту «Росія заплатить», який реалізується KSE Institute спільно з Міністерством економіки України та Офісом Президента [1]. Із них близько 70% становить шкода, пов'язана з деградацією ґрунтів, втратою родючості, хімічним забрудненням та необхідністю проведення рекультивації. Так, понад 30% сільськогосподарських земель у зоні бойових дій або на окупованих територіях тимчасово виведені з обігу, за оцінками Міністерства аграрної політики.

Юридичним підґрунтям для здійснення майнової оцінки шкоди є низка державних методик. Однією з базових є Методика визначення розмірів шкоди,

зумовленої забрудненням і засміченням земель [2]. Цей документ залишається чинним, із оновленнями, внесеними в 2020 році, і широко використовується для обрахунку збитків у мирний та воєнний час.

У 2022 році, з огляду на війну, була ухвалена спеціальна Методика оцінки шкоди, завданої ґрунтам внаслідок бойових дій [3]. Ця методика враховує специфіку бойових дій, типові для воєнного часу забруднювачі та масштабні деградаційні процеси. Окремо слід відзначити Методичні рекомендації, підготовлені Міністерством аграрної політики України у 2022 році, що регламентують оцінку збитків сільськогосподарським угіддям через агресію РФ [4]. Вони є практичним інструментом для фермерів, аграріїв та громад, що постраждали від бойових дій, і включають алгоритм визначення втрат урожаю, пошкодження меліоративної інфраструктури, виведення земель із обігу тощо.

Оцінка шкоди ускладнюється через мінування, обмежений доступ до територій, відсутність оперативного екологічного моніторингу та нестачу спеціалізованих експертів у зоні бойових дій. Крім того, не всі типи шкоди можна виміряти лише матеріальними категоріями: наприклад, руйнування чорноземів або природних екосистем має довгострокові й часом незворотні наслідки. Тому важливо не лише фіксувати прямі втрати, але й закладати потенційні витрати на повноцінне відновлення землі.

У здійсненні оцінки шкоди беруть участь різні суб'єкти: Державна екологічна інспекція, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів, місцеві органи влади, експертні та наукові установи. Громадські ініціативи, як-от SaveEcoBot або "Екодія", також сприяють збору даних, фіксації екозлочинів і підвищенню обізнаності громадян. Участь місцевих громад у моніторингу стану земель дає змогу оперативно реагувати на забруднення та ініціювати відповідні експертизи.

Отже, майнова оцінка шкоди земельним ресурсам – це не просто статистика, а елемент національної стратегії відновлення України. Вона слугує

доказовою базою для майбутніх міжнародних судів, інструментом захисту національних інтересів і засобом фіксації воєнних злочинів проти довкілля. В умовах війни кожен метр української землі набуває стратегічного значення, і її збереження та відновлення мають стати пріоритетом для держави та суспільства.

Список використаних джерел:

1. KSE together with the Ministry of Economy and the Office of the President launches a site to collect data on the damage caused to Ukraine during the war. URL: https://kse.ua/about-the-school/news/kse-together-with-the-ministry-of-economy-and-the-office-of-the-president-launches-a-site-to-collect-data-on-the-damage-caused-to-ukraine-during-the-war/?utm_
2. Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земель: Затверджена Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27.10.1997 № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98#Text>
3. Про затвердження Методики оцінки шкоди, завданої ґрунтам внаслідок бойових дій: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 р. № 167 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>
4. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2022 № 295 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0586-22#Text>

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Юридичний факультет
Кафедра цивільного та господарського права

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 127 річниці заснування Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, 15 травня 2025 р.)

Київ 2025

За зміст та якість матеріалів відповідальними є автори публікацій.

Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 127-річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 15 травня 2025 року.) / За заг. ред. проф. О.Ю. Піддубного. Київ, 2025. 234 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню актуальних питань у сфері приватного права в Україні та перспектив його розвитку і вдосконалення в контексті євроінтеграції.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів та здобувачів наукового ступеню, а також суддів, адвокатів та практикуючих юристів, спеціалістів у сфері приватного права.